

9.3. Kuorsalon kyläkirjasto

Vuoden 1866 kansakouluasetuksen pykälä 122 määräsi, että "jokainen koulu, jolle valtio apua antaa, pitää varustettaman sopivilla opetusvälineillä, kuin myös siihen vähitellen hankittakoon kirjastot, joista sekä oppilaat että muutkin opinhaluiset kansalaiset voivat saada hyödyllistä lukemista".

Kuorsalossa pykälää toteutettiin kirjaimellisesti: kylään syntyi kirjasto kaksi kertaa - vähitellen. Ensimmäinen perustamispäätös tehtiin 30.3.1891.¹ Tuo kirjasto oli ilmeisesti niin vaatimaton, että lokakuussa 1899 aloitetun Kuorsalon Lainakirjaston pääluettelon etusivulla on kauniilla - kenties lukuvuosina 1899-1901 Kuorsalon opettajana toimineen Lauri Lennart Backmanin - käsialalla teksti: "Kuorsalon Lainakirjasto on perustettu vuonna 1899, kansanhuveista saaduilla varoilla."

Kirjaston perustaminen Kuorsaloon oli tavanomaista; Suomen kansankirjastoja tutkineen Schadewitzin mukaan vuonna 1900 oli lähes kaikissa Vehkalahden kansakouluissa kyläkirjasto.² - Se, mikä ei ollut tavanomaista, oli Kuorsaloon 1899 syntyneen kirjaston huikea laatutaso.

Pääluokkia 1. "kirjasto-osastoja" oli viisi: A Uskontoa, kirkkohistoriaa ja hengellisiä kertomuksia; B Maantiedettä ja matkakertomuksia; C Historiallisia; D Runoelmia ja näytelmiä, satuja, kertomuksia ja romaaneja; E Sekalaista.

1899 kirjat jakautuivat eri "kirjasto-osastoihin" seuraavasti:
A 15 teosta; B 13 teosta; C 20 teosta; D 71 teosta; E 5 teosta.

A-sarjan teokset olivat: E. Bergroth, Suomen kirkon Historia; Luther, Selitys epistolaan roomalaisille; Lyra, Rippikoulun valmistava opetus; Rosendal, Sureeko Suomi J:lan mielen mukaan?; Auvinen, Apostoli Johannes ja hänen evangeliuminsa; Grotenfelt, Uskonpuhdistuksen aikakauden henkiset liikkeet; Reijonen, Filip Melanchtonin elämä; Horn, Juutalaisten viimeinen taistelu; Justinius Marttyyri: Luostarielämästä ja munkkilaisuudesta; Juhana Hus; Waldolaiset; Hengellisiä herätyksiä Italiassa; Uskonpuhdistus Ranskassa; Reijonen, Kotilukemista Herran päivinä.

B-sarjan teokset olivat: Arvo K., Veneellä poikki Suomenniemen; Castrén, Elämä ja matkustukset; Nordenskiöld, Wegan matka (I ja II); Nansen, Suksilla poikki Grönlannin; Lagus, Taavetti Livingstonen ja H. Stanley'n ensimmäiset matkat Afrikassa; Maantieteellisiä Kuvaelmia: Norja ja Ruotsi, Venäjä, Suomen suku, Ranska, espanja ja Portugal, Sveitsi, Alankomaat ja Italia, Punainen kansa; Forström, Maantieteellisten löytöjen historiasta.

1. Haminan Sanomat 3.4.1891.

2. Mäkelä-Henriksson, 1980, 225. Schadewitz, 1903, 90.

C-sarjan teokset: J. Krohn, Kertomuksia Suomen Historiasta I ja II
 J. Krohn, Suomen Historia nuorisolle; Kivekäs, Suomen Sota vv.1808
 1809; Danielson, Wiipurin läänin palauttaminen muun Suomen yhtey-
 teen; Lindeqvist, Pietari Suuri; Grotenfelt, Aleksanderi II; Gro-
 tenfelt, Aleksanderi I:n käynti Kajaanissa; Aspelin, Joh. Takasen
 elämä ja teokset; A.I., Slavofiilit. Piirteitä Venäjän kirjallis.
 Historiasta; Sayce, Vuosituhansien takaa; Ihmiskunnan historia,
 osat vanha aika I ja II, Keskiaika I ja II, Uusi aika I ja II,
 Uusin aika; Nervander, Elias Lönroot; Thomas, Suuret keksinnöt;
 Meurman; Kuinka suomenkieli pääsi viralliseksi.

D- sarjan teoksista esimerkkeinä mm. seuraavat: Kalevala, Kiveä,
 Canthia, Pakkalaa, Ahoa, Alkiota, Leinoa, Topeliusta (Välskärin
 kertomukset on eniten lainattu - ja säilyneistä kirjoista resuisin
 Runebergia, Rydbergiä, Larin Kyöstiä, Kauppi-Heikkiä, Saara Wack-
 linin muistelmateos, L. Hagmanin Fredrika Bremerin elämäkerta ym.
 kotimaista kirjallisuutta sekä jonkinverran ulkomaista, esim.
 Dickensin Jouluilta, Stoven Tuomo-Sedän tupa, Vallacen Ben Hur,
 Andersenin Satuja jne.

E-sarjan teokset olivat: Ramsay, Suomen geologiset vaiheet; Meyer,
 Pienten lasten hoito; Danielson, Suomen sisällinen itsenäisyys;
 Pätiälä, Taudinsyistä; Jalava, Kirjapainosta.

Selitys kirjaston korkeatasoisille valinnoille löytyi Kansanvalis-
 tus-Seuran 22.8.1899 päivätyn² laskun (103 kirjaa) takaa. Kiitos
 huolellisen rahastönohittajan, kuitatut laskut tehdyistä kirjahan-
 kinnoista on säilytetty päälueellon sivujen välissä ja tällainen
 viesti on eräässä niistä:

	<i>K. Herra Kapteeni!</i>	
	<i>Tässä laimelan kiitatus</i>	
<i>laskun</i>	<i>kaikista ostamista</i>	
<i>kirjoista.</i>	<i>Sydämelliset terveiset</i>	
<i>Kapteenin</i>	<i>Renvalle sekä kai-</i>	
<i>kille</i>	<i>Kuorsalolaisille.</i>	
	<i>Suunnille kunnion tuskella</i>	
	<i>Kaarle Krohn.</i>	

"K. Herra Kapteeni" oli kapteeni Mooses Sipari, jonka talossa
 Tallourissa Krohnit yleensä asuivat Kuorsalossa käydessään (luku
 8.4.). Kuitattu 275,10 mk:n lasku kertoo kuorsalolaisten voineen
 käyttää kirjahankintoja tehtäessä parasta mahdollista asiantunti-
 jaa, kansanrunoustieteen professori Kaarle Krohnia.

Kaarle Krohnilla on muitakin ansioita Kuorsalon lainakirjaston pe-
 rustamiseen. Joitakin kertoja - ainakin 11.7.1897 ja 6.8.1899 -
 Kaarle Krohn esiintyi puhujana Kuorsalon kesäjuhilla, joiden tar-

2. Päiväys on täsmälleen sama kuin kirjeessä, jonka Oskar Kallas
 Kuorsalossa kirjoitti Aino ja Kaarle Krohnin äidille Minna Krohnil-
 le pyytäessään tältä Aino Krohnin kättä. Kallas, 1959, 162-164.

koituksena oli kerätä varoja milloin kansakoulua, milloin kyläkirjastoa varten.

Vuoden 1899 kesäjuhlassa kirjaston hyväksi esiintyi Kaarle Krohnin lisäksi hänen vieraansa Oskar Kallas.³

Ensimmäisen kerran oli varoja perustettavaa kirjastoa varten kerätty jo 30.3.1891; silloin hiihtokilpailujen jälkeen pidetyillä iltamilla. Tuo varainkeruuyritys tuotti 20,65 mk.⁴

Aivan toista luokkaa olivat kesäjuhlien tuotot; esimerkiksi 1896 saatiin pelkästään arpajaisten tuottona 915 mk, mutta silloin olivat arpajaisvoitotkin melkoiset: vene, piironki ym.⁵

Koska siis varoja kirjastoa varten pystyttiin hankkimaan, myös kirjoja hankittiin vuosisadan alkuvuosina kiitettävästi.

6.2 1902 tehtiin n. 50 mk:n ostos Werner Söderströmiltä: kolme A-sarjan, kolme B-sarjan, kolme C-sarjan, yhdeksän D-sarjan ja yksi E-sarjan kirjaa sekä muutamia kirjoja hankittiin muualta.

1903 hankittujen kirjojen lukumäärä oli 27 ja ostosten arvo n. 50 mk

1906 ostettiin Otavan ja WSOY:n kirjoja jälleen n. 50 mk:lla ja

1913 Haminasta Lagerbomin kirjakaupasta koti- ja ulkomaisia romaaneneja 85 mk:lla. Viimeinen hankinta kirjastolle tehtiin 1917; 125 mk:lla ostettiin n. 30 historiallista ja viihderomaania ja muutama E-sarjan kirja.

Vuonna 1917 Kuorsalon kyläkirjastolla oli n. 100 A-sarjan, n. 100 B-sarjan, n. 25 C-sarjan, n. 230 D-sarjan ja n. 90 E-sarjan kirjaa eli yhteensä n. 550 kirjaa:

1947 kirjasto sai opettaja Tuulikki Suhosen, Antti Suhosen tyttären, lahjoituksena n. 70 D-sarjan kirjaa, joukossa mm. Aino Kallasen kahdeksan teosta.

Tuulikki Suhosen esimerkin mukaisesti vuonna 1948 tekivät kirjastolle lahjoituksia Kansanvalistusseura (12), opettaja Hilja Niemelä omaiset (20), Elina Kausti, s. Arvilommi (4) ja opettaja Matti Ervast (22).

1949 kirjastoon tuli lisää lahjoituksia: Akateeminen Kirjakauppa lähetti saareen 32 ja Arvi A. Karisto 5 D-sarjan kirjaa.

Kaikkiaan kirjastolla oli nyt n. 700 kirjaa, joista n. 380 sarjaa D.

3. Tällaisen havainnon teki Jaakko Korjus Haminan Kuulumisia -lehden 8.8.1899 numeroa selatessaan. Korjus, 1988, 59.

4. Korjus, 1988, 57. Haminan Sanomat 3.4.1891.

5. Korjus, 1988, 58-59.

Kuorsalon Lainakirjaston pääluettelon lisäksi on kaikeksi onneksi säilynyt myös lainauskirja, jonka ensimmäinen lainausmerkintä on tehty 20.10.1899 ja viimeinen - kirjan täyttyessä - 11.6.1948. Sen jälkeen siirryttiin lainaajakortistoon, josta vain rippeet ovat jäljellä (kuten kirjastostakin).

Ensimmäisen kalenterivuoden 1. runsaan kahden kuukauden aikana kirjastosta tehtiin 108 lainausta. Ensimmäinen lainattu kirja oli D-sarjan nro 44 "Robinpoika" ja lainaaja 14-vuotias Selma Mäkelä, myöh. luotsi Aaro Arvilommin puoliso.

Vuonna 1899 tehdyt 108 lainausta jakautuvat seuraavasti:

A-sarja: 9 lainausta (useimmat kirkkohist. elämäkertoja);
 B-sarja: 3 lainausta;
 C-sarja: 1 lainaus;
 D-sarja: 88 lainausta;
 E-sarja: 1 lainaus;
 M-sarja: 6 lainausta.⁶

Vuonna 1900 lainausten määrä oli 153 ja ne jakautuivat:

A-sarja: 3 lainausta;
 B-sarja: 4 lainausta;
 C-sarja: 9 lainausta;
 D-sarja: 131 lainausta;
 E-sarja: 1 lainaus;
 M-sarja: 5 lainausta.

Lainauskertojen määrät vaihtelivat melkoisesti vuosittain. Esim. 1910 se oli alhainen - 59 lainausta - mutta 1911 tehtiin taas 191 lainausta. 1912 luku oli 95, mutta -13 tehtiin ennätys: 324 lainausta. Kirjaston huippuvuodet olivat 1917 ja 1918, jolloin lainauksia tehtiin 327 ja 273. Kaikkiaan on lainauskirjassa merkinnät n. 3000 lainauskerrasta.

Olenneisempaa kuin lainausten määrä on se, mitä lainattiin ja luettiin. Valittaen on todettava, että moni Kaarle Krohnin hienolla maulla valittu kirja sai pölyttyä koulun kirjastokaapissa tulematta kertaakaan luetuksi. Toivottavasti edes saaren opettajat lukivat niitä ja välittivät kokemuksensa oppilaille - tähän viittaa em. Aarno Siparin lausunto naapurinsa opettaja Antti Suhosen lukulam-pusta.

6. Mystinen sarja M, joka esiintyy vain 1899 ja 1900 tehdyissä merkinnöissä (suurin nro on M 15), on ilmeisesti peruja 1891 perustetusta kirjastosta.

Kyläkirjasto sijaitsi koko toimintansa ajan koululla sille vartavasten tehdyssä suuressa lasiovellisessä kaapissa.

Kirjastonhoitajana oli tavallisesti saaren opettaja, ja toimintaa johti sääntöjen 3. pykälän mukaisesti kyläläisten valitsema nelijäseninen johtokunta.

Lainausmaksu oli 5 p. kirjalta vuoteen 1939, jolloin kirjaston toiminta näyttää loppuneen. Kun toiminta alkoi uudelleen 1947, lainausmaksuna alettiin periä 2 mk kirjalta. - Lainausmaksujen periminen näyttää olleen säännöllistä, mutta sakkomaksujen perimisessä näkyy tapahtuneen lipsumisia.

Kun kansakoulu lakkautettiin 1959, kirjastokaappi sisältöineen jäi entiseen paikkaansa, sillä koulun piti jäädä saarelaisten omaan käyttöön. Myöhemmin, kunnan unohdettua lupauksensa ja annettua koulun virkailijoidensa virkistyskäyttöön, kirjasto - tai rippeet siitä, mitä kirjastosta vielä oli jäljellä, 117 kirjaa tai nidettä + joukko kansakoulun oppikirjoja - siirrettiin kaappeineen Kuorsalon Seurantalolle. Nykyisin kirjat ovat kosteutta paossa kotonani Tallourissa.